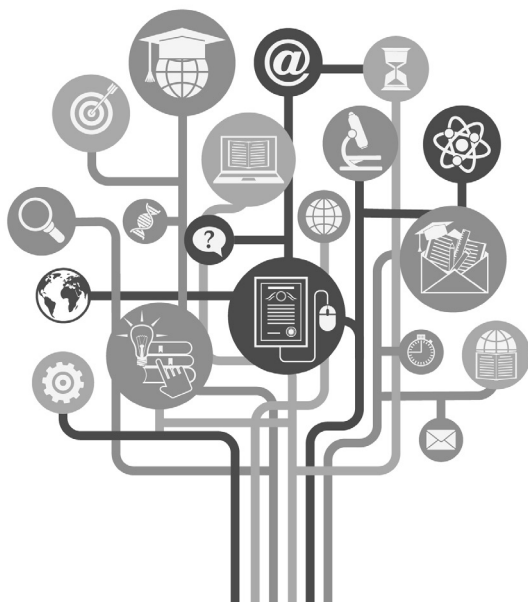

แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชน พื้นที่ตำบลลำโพ อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี

A Guideline to Promote Cultural Tourism by the Community
in Lam Pho Sub-District Bang Bua Thong District,
Nonthaburi Province

กอบกุลยา งามเจริญมงคล ปรีชา พันธุ์แน่น พจนา รูปแก้ว มุทิตา อารยะเศรษฐากร
อรอุมา บุตรเริ่ม และ เต๋อหัว สี

Kobkullaya Ngamcharoenmongkhon Preecha Phannan
Potchana Toopkaew Muthita Arayasetthakorn Ornuma Butrerm
and Dehua Xi

แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนพื้นที่ ตำบลลำโพ อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี

A Guideline to Promote Cultural Tourism by the Community in
Lam Pho Sub-District Bang Bua Thong District, Nonthaburi Province
กอบกุลยา งามเจริญมงคล¹ ปรีชา พันธุ์แน่น² พจนา ฐูปแก้ว³ มุทิตา อารยะเศรษฐากร⁴
อรอุมา บุตรเริ่ม⁵และ เต๋อหวั สี⁶

Kobkullaya Ngamcharoenmongkhon Preecha Phannan Potchana Toopkaew
Muthita Arayasetthakorn Ornuma Butterm and Dehua Xi
¹วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยเกริก กรุงเทพฯ 10220 ประเทศไทย
International College, Krirk University, Bangkok 10220, Thailand
e-mail: kobkullaya1985@gmail.com

²นักวิชาการอิสระ หมู่บ้านอัมรินทร์นิเวศน์ เลขที่ 43/83 รามอินทรา 3 รามอินทรา อนุสาวรีย์ บางเขน
10220 ประเทศไทย

Independent Scholar, Ammarin Niwet Village, No. 43/83, Ramintra 3, Ramintra
Anusawari, Bangkok, Bangkok 10220, Thailand e-mail: preecha.phannan9@gmail.com

³คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก กรุงเทพฯ 10220 ประเทศไทย
Faculty of Art, Krirk University, Bangkok 10220, Thailand
e-mail: aj.potchana@gmail.com

⁴คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก กรุงเทพฯ 10220 ประเทศไทย
Faculty of Art, Krirk University, Bangkok 10220, Thailand
e-mail: muthita_am@hotmail.com

⁵คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง กรุงเทพฯ 10240 ประเทศไทย
Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University, Bangkok 10240, Thailand
e-mail: uma5xra@gmail.com

⁶วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยเกริก กรุงเทพฯ 10220 ประเทศไทย
International College, Krirk University, Bangkok 10220, Thailand
e-mail: thdehua@gmail.com

Received : September 28, 2023 Revised : February 9, 2024 Accepted : March 11, 2024

¹บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่องการพัฒนาชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
พื้นที่ตำบลลำโพ อำเภอบางบัวทอง (สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ) จังหวัดนนทบุรี ได้รับทุนสนับสนุน
จากมหาวิทยาลัยเกริก ปีการศึกษา 2564 และทุนสนับสนุนจากวช. (สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ)
ประจำปีงบประมาณ 2565

บทคัดย่อ

การสำรวจเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพื้นที่ตำบลลำโพ อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี มีจุดมุ่งหมายของการวิจัยเพื่อ 1) สำรวจทรัพยากรทางธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้นในการส่งเสริมเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพื้นที่ตำบลลำโพ อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี 2) ศึกษากระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชน และ 3) นำเสนอแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชน พื้นที่ตำบลลำโพ อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี เป็นการศึกษาเพื่อท้องถิ่น หรือ CBR (Community Based Research) ใช้วิธีการวิจัยคือ มีการประชุมทีมวิจัยประจำเดือน จัดกิจกรรมชี้แจงโครงการ ประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวชุมชน จัดเวทีให้ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน จัดการศึกษาดูงานนอกสถานที่ ออกแบบการพัฒนาชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประเมินแบบทดลองการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทดลองการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและสรุปผลการทดลอง จัดเวทีถอดบทเรียน จัดเวทีคืนข้อมูลและเผยแพร่งานวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนลำโพมีทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนสอดคล้องตามหลักทุนชุมชน 5 ประเภทคือ ทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางสังคม ทุนวัฒนธรรม ทุนสัญลักษณ์ และทุนประสบการณ์ในอดีต ส่วนการมีส่วนร่วมของชาวลำโพพบว่า มีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาทางการท่องเที่ยว มีส่วนร่วมในการพัฒนา มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการร่วมลงทุน มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานตามแผนงาน และมีส่วนร่วมในการควบคุมติดตาม ประเมินผล ส่วนการส่งเสริมการสร้างอาชีพด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พบว่า ชาวบ้านและผู้ประกอบการในท้องถิ่นได้แนวทางจัดเส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำ 3 รูปแบบ และมีการอบรมภาษาจีนแก่เด็กนักเรียนให้เป็นมัคคุเทศก์น้อยแนะนำแหล่งท่องเที่ยว

คำสำคัญ : การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม; การพัฒนาชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว; การมีส่วนร่วมของชุมชน

Abstract

The objectives of this study are to 1) assess the natural and cultural tourism resources of the Lam Pho Sub-district community, Bang Bua Thong

District, Nonthaburi Province in order to promote the cultural tourism, 2) examine the establishment of the community participation mechanism in the area's development as a cultural tourism attraction in Lam Pho Sub-district, Bang Bua Thong District, Nonthaburi Province, and 3) propose the guideline that would promote the development of jobs in cultural tourism in Lam Pho Sub-district, Bang Bua Thong District, Nonthaburi Province. A community-based research (CBR) was the research methodology. The research team's monthly meetings were managed, the project introduction and meeting to exchange information about local tourist attractions was organized, a forum to share knowledge about strategies for community tourism development was held, a study trip to a model tourist community was planned, the community development to promote cultural tourism was evaluated, the preliminary cultural tourism route was planned, the results were summarized, a lesson learned forum was held with the community, an information return forum was set up for the community, and research reports were distributed.

According to the research's findings, the cultural tourist resources of the Lam Pho community were in line with the five categories of community capitals: experiential, symbolic, social, cultural, and economic. The outcome of the Lam Pho community involvement demonstrated that the locals had taken part in identifying problems related to tourism, planning, making decisions, allocating investments, adhering to the plan, controlling, monitoring, and assessing the outcomes. In addition, the results regarding the creation of employment opportunities in cultural tourism indicated that local business owners and community members had devised a plan for setting up three different kinds of water tourism routes as well as Chinese language instruction for schoolchildren interested in becoming young tour guides for current tourist destinations.

Keywords: Cultural Tourism; Community Development to Promote Tourism; Community Participation

บทนำ

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีจุดมุ่งหมายให้ความรู้ความภาคภูมิใจเกี่ยวกับลักษณะวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์โบราณคดีและสถานที่ต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้นโดยเกี่ยวเนื่องกับความเป็นอยู่ของสังคมซึ่งต้องอาศัยองค์ประกอบ 4 ด้านคือ (1) องค์ประกอบด้านพื้นที่ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (2) องค์ประกอบด้านการจัดการเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบโดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม (3) องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้โดยมีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศแหล่งท่องเที่ยวเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจ เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้อง และ (4) องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม ที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนท้องถิ่น ที่มีส่วนร่วมในการคิด การวางแผน ได้รับประโยชน์ ติดตามตรวจสอบ ตลอดจนร่วมบำรุงรักษาทรัพยากรท่องเที่ยว อันจะก่อให้เกิดผลประโยชน์ในท้องถิ่น (สินธุ์ สโรบล, 2546) การจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับการท่องเที่ยวด้านต่าง ๆ เช่น แหล่งประวัติศาสตร์สถานที่สำคัญทางศาสนา งานศิลปกรรม สถาปัตยกรรม นาฏศิลป์ งานเทศกาล และประเพณีงานศิลปหัตถกรรมและสินค้าของที่ระลึก รวมถึงวิถีชีวิตและอัตลักษณ์ของประชาชนในท้องถิ่นโดยเน้นให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกำหนดทิศทางบนฐานความรู้รู้สึกเป็นเจ้าของทรัพยากรและเป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้เป็นต้นทุนหรือปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม และพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความรู้ความสามารถ การตัดสินใจ การวางแผน การดำเนินงาน การสรุปบทเรียน เน้นให้เกิดความยั่งยืนเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น และความสามารถในการรองรับของธรรมชาติเป็นสำคัญ (สินธุ์ สโรบล, 2546)

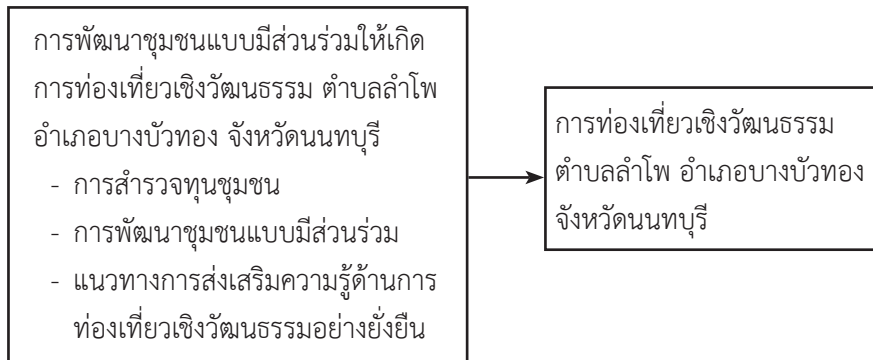
ตำบลลำโพ เป็นส่วนหนึ่งของอำเภอบางบัวทอง และของจังหวัดนนทบุรี ลักษณะทั่วไปของตำบลลำโพ พื้นที่เป็นเกาะล้อมรอบด้วยคลองลำโพและคลองลากค้อน เป็นชุมชนที่ทำมาหากินทางด้านการเกษตร พื้นที่เป็นพืชสวนไร่ นา ความเป็นธรรมชาติและวิถีชีวิตชุมชนแบบดั้งเดิม ชาวตำบลลำโพมีความเห็นพ้องต้องกันว่าต้องการที่จะพัฒนาให้ชุมชนในเขตพื้นที่ของตำบลลำโพ ควรมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ของตำบลลำโพ ที่ต้องการให้นักท่องเที่ยวให้ความสนใจด้านการชมธรรมชาติอันบริสุทธิ์ บรรยากาศลำคลองที่ใสสะอาด วิถีชีวิตชุมชนเก่าแก่ ที่

แสดงให้เห็น ความโดดเด่นของชุมชนในปัจจุบัน ที่ล้อมรอบด้วยลำคลองลำโพและคลองลากค้อน ทำให้ตำบลลำโพเป็นชุมชนที่เหมาะสมกับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่คนในชุมชน ด้วยการพัฒนาศักยภาพของปัจจัยการท่องเที่ยว (Factor endowment) ในชุมชนให้เป็นจุดดึงดูดใจนักท่องเที่ยว

ดังนั้น การทำวิจัยเพื่อให้ตำบลลำโพเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จึงต้องตอบโจทย์ในเรื่องของ 1) ทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของลำโพมีอะไรบ้าง 2) จะมีแนวทางสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของตำบลลำโพได้อย่างไร และ 3) จะมีแนวทางการส่งเสริมอาชีพด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตำบลลำโพได้อย่างไร เพื่อให้เกิดเป็นอาชีพในการสร้างรายได้เสริมหรือรายได้หลักจากการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นมา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

รูปภาพที่ 1 กรอบแนวคิด

จากความต้องการของชุมชนลำโพที่ต้องการให้ตำบลลำโพมีการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเกิดขึ้น จึงนำไปสู่วัตถุประสงค์การวิจัยที่ต้องการสำรวจทรัพยากรทางธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้นในการส่งเสริมเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จึงต้องมีการสำรวจทุนชุมชนของตำบลลำโพที่มีอยู่ไม่ว่าจะเป็นทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางสังคม ทุนสัญลักษณ์ ทุนวัฒนธรรม และทุนประสบการณ์ เป็นต้น และเมื่อสำรวจพบแล้วต้องพัฒนาทรัพยากรดังกล่าวให้มีมูลค่าทางการท่องเที่ยวให้มากยิ่งขึ้นด้วยการพัฒนาให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ด้วยการศึกษาระบบการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนใน

การส่งเสริมเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชน รวมทั้งต้องนำเสนอแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชน พื้นที่ตำบลลำโพ ด้วยการส่งเสริมความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน จึงจะทำให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพื้นที่ตำบลลำโพ อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรีได้ในที่สุด

แนวคิดทฤษฎีที่นำมาใช้ในการวิจัย

จากกรอบแนวคิดในการวิจัย จึงต้องใช้แนวคิดและทฤษฎีมาสนับสนุนในการค้นหาคำตอบแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนพื้นที่ตำบลลำโพ อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี ได้แก่ 1) แนวคิดด้านการท่องเที่ยวชุมชนในฐานะเครื่องมือการพัฒนาชุมชน เพราะการท่องเที่ยวชุมชนท้องถิ่นเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งมีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เพราะเมื่อเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวย่อมได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างสะดวก รวดเร็ว และไม่ขัดแย้งกัน อีกทั้งยังง่ายต่อการช่วยเหลือและรักษาทรัพยากรท่องเที่ยว อันหมายรวมถึงการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต และการได้รับผลตอบแทนที่จะนำกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยว แล้วในที่สุดชุมชนท้องถิ่นจะมีส่วนร่วมในการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548: 155) 2) แนวคิดการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนแบบมีส่วนร่วม เพราะการเข้ามามีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่นต้องให้มีส่วนร่วมตลอดกระบวนการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นอันเป็นการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต การได้รับผลตอบแทนมาบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยว และการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งมีกิจกรรมท่องเที่ยวหลายรูปแบบที่ชุมชนท้องถิ่นสามารถมีส่วนร่วมได้ เช่นการให้ข้อมูลท้องถิ่นที่ถูกต้อง การให้บริการที่พัก อาหาร การขายสินค้าที่ระลึก การให้บริการมัคคุเทศก์ การรับจ้างในธุรกิจท่องเที่ยว การอนุรักษ์ระดับท้องถิ่น การควบคุมดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาระดับความเป็นอยู่ของชุมชน การส่งเสริมพัฒนาอาชีพ เป็นต้น (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548: 174) 3) แนวคิดด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพราะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากคติ ความเชื่อ หรือการประดิษฐ์คิดค้นของมนุษย์ ซึ่งแตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่นตามสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และสิ่งแวดล้อมทางสังคม ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เป็นวัตถุ หมายถึง สิ่งปลูกสร้างหรือวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น และสามารถนำมาใช้ประโยชน์เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวได้ เช่น ทรัพยากรการท่องเที่ยว

ประเภทแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศาสนสถาน ปูนียวัตถุ และสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ เป็นต้น ส่วนทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ หมายถึง กิจกรรมหรือแนวทางปฏิบัติที่มนุษย์คิดขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการด้านจิตใจให้มีที่ยึดเหนี่ยว ที่เกี่ยวเนื่องกับศาสนาและความเชื่อ วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับประเพณี การละเล่น และการฉลอง วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับวิถีชีวิต เป็นการศึกษาเรียนรู้สัมผัส การดำเนินชีวิตของชาวบ้านในท้องถิ่นต่างๆ เป็นต้น (วรรณภา ศิลปะอาษา, 2546: 16-17) 4) แนวคิดการสื่อสารเพื่องานพัฒนาสังคมแบบมีส่วนร่วม เพราะการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการฝึกสมาชิกในสังคมเกี่ยวกับกระบวนการร่วมกันคิดร่วมกันฟังและเคารพในความคิดของ ผู้อื่นตระหนักในสิทธิและหน้าที่ของตน ร่วมวิเคราะห์ประเด็นปัญหาทางสังคม แลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสารกัน ตลอดจนร่วมกันค้นหาแนวทางและตัดสินใจร่วมกันบนพื้นฐานของข้อมูลที่สมบูรณ์ (ปาริชาติ สถาปิตานนท์, 2542 : 17) 5) แนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจและทุนชุมชน เพราะเป็นเจตนารมณ์สำคัญของการสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจและทุนชุมชน จึงมุ่งเน้นให้ ชุมชนท้องถิ่นมีระบบเศรษฐกิจและทุนชุมชนที่มั่นคง สามารถพึ่งตนเอง และจัดการตนเองได้อย่างยั่งยืน ดังนั้นเศรษฐกิจและทุนชุมชน จึงหมายถึง กลุ่มคน หรือชุมชนที่รวมกันทำงานอันเกี่ยวกับการผลิต การจำหน่าย การบริโภค และการบริการโดยมีทุนทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน เช่น ทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนกายภาพ ทุนธรรมชาติ เป็นต้น เป็นเครื่องมือการทำงานเพื่อประโยชน์ร่วมกันของกลุ่มคนในชุมชน หรือพื้นที่นั้น ๆ (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน), 2559:5-6)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้การดำเนินการวิจัย ใช้ระเบียบวิธีวิจัยในรูปแบบการวิจัยเพื่อท้องถิ่น หรือ CBR (Community-Based Research) โดยเน้นความสำคัญกับแนวคิดการมีส่วนร่วมขึ้นขั้นตอนการดำเนินการงานการวิจัย ดังนี้

1) ประชุมทีมวิจัยประจำเดือน โดยการจัดเวทีประชุมคณะทำงานวิจัยเพื่อทำความเข้าใจเป้าหมาย และวางแผนดำเนินการตามกระบวนการวิจัยร่วมกันและสรุปบทวนความก้าวหน้าของการวิจัย

2) ประชุมทีมวิจัยศึกษาบริบทและปัญหา ประวัติความเป็นมา วิธีการเป็นอยู่ของชุมชน สภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ประเพณีของชุมชน เพื่อให้ทราบถึงความต้องการของชุมชน

3) จัดกิจกรรมชี้แจงโครงการ โดยการจัดเวทีชี้แจงให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยแก่ชุมชน ผู้นำ/กรรมการชุมชน และหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว

4) ประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูล ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการรับฟังความคิดเห็น และศึกษาจากเอกสารและการแลกเปลี่ยนกับนักวิจัยชุมชนร่วมกัน เพื่อรับฟังความคิดเห็นระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบบันทึกและแบบสังเกตการจัดประชุมกลุ่มย่อย แบบสอบถาม และแบบประเมินความต้องการ

5) เวทีอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนอย่างต่อเนื่อง/เก็บข้อมูลตามประเด็นศึกษาแบบมีส่วนร่วม

6) การศึกษาดูงานนอกสถานที่ เพื่อสร้างความรู้เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนเพื่อนำแนวปฏิบัติที่ดีของพื้นที่อื่นมาปรับใช้ให้เป็นระบบและกลไกของชุมชนตำบลลำโพ

7) ออกแบบการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และสร้างแบบทดลองการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

8) ประเมินแบบทดลองการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของตำบลลำโพจำแนกตามทรัพยากรการท่องเที่ยวของแต่ละพื้นที่ เก็บข้อมูลโดยทีมนักวิจัยชุมชน แล้วจัดเวทีเพื่อนำผลประเมินมาวิเคราะห์ข้อมูล

9) ทดลองเปิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพื้นที่ตำบลลำโพ และสรุปผลการทดลอง

10) จัดเวทีถอดบทเรียน เพื่อทบทวนกระบวนการวิจัยตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้นโครงการ

11) เวทีคืนข้อมูลและเผยแพร่งานวิจัย เพื่อนำผลการวิจัยคืนสู่ชุมชนเจ้าของพื้นที่ และเผยแพร่สู่ชุมชนและสังคมอื่น ๆ

ผลการวิจัย

1. สำรวจทรัพยากรทางธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้นในการส่งเสริมเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พื้นที่ตำบลลำโพ อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี

การทำปฏิทินวัฒนธรรมชุมชนทำให้สรุปได้ว่า กิจกรรมประเพณีตามปฏิทินวัฒนธรรมชุมชนของตำบลลำโพ สรุปได้ ดังนี้

เดือนมกราคม มีการทำบุญขึ้นปีใหม่ วันเด็ก วันครู และทำบุญวันพระ
เดือนกุมภาพันธ์ ทำบุญวันพระ มีงานประจำปีวัดสามง่าม ทำบุญวันพระ และ
วันตรุษจีน

เดือนมีนาคม ทำบุญวันพระ
เดือนเมษายน ทำบุญวันพระ มีเทศกาลทำบุญตักบาตรวันสงกรานต์ วัน
ครอบครัวรดน้ำดำหัวขอพรผู้สูงอายุ

เดือนพฤษภาคม ทำบุญวันพระ ทำบุญใหญ่วันวิสาขบูชา ทำบุญศาลเจ้าปู่จัน
เดือนมิถุนายน ทำบุญวันพระ ทำขนมไทยในพื้นที่ เช่น เม็ดขนุน ขนมสอดไส้
ข้าวต้มมัด

เดือนกรกฎาคม ทำบุญวันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา ประเพณีแห่เทียน
เข้าพรรษา

เดือนสิงหาคม ทำบุญวันพระ งานประจำปีวัดลำโพ
เดือนกันยายน ทำบุญวันพระ มีงานประเพณีวันสารทไทย
เดือนตุลาคม มีเทศกาลออกพรรษา ตักบาตรน้ำผึ้ง ตักบาตรเทโว ถักรัสนามัคคี
ตักบาตรดอกไม้ ตักบาตรข้าวต้มลูกโยน ทำบุญวันพระ

เดือนพฤศจิกายน ทำบุญวันพระ มีเทศกาลลอยกระทง ประกวดกระทง นาง
นพมาศ และประกวดแข่งขันการร้องเพลงลูกทุ่ง

เดือนธันวาคม ทำบุญวันพระ ทำบุญวันชาติไทย และทำบุญวันสิ้นปีต่อเนื่อง
วันปีใหม่

ในการสร้างแผนที่เดินดิน ได้มีการแบ่งกลุ่มชาวบ้านออกเป็นหมู่ต่าง ๆ แต่ละ
กลุ่มคณะอายุ ทั้งผู้ใหญ่และเด็กจะได้มีความรู้เกี่ยวกับชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ และม
ีความคุ้นเคยที่จะสนใจและใส่ใจสภาพแวดล้อมที่มองเห็น แสดงความคิดเห็นตาม
ประสบการณ์ที่ผ่านมาของตนเอง ว่าในพื้นที่ของตนเองนั้นมีจุดใดบ้างที่มีทรัพยากรการ
ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่น่าสนใจและมีมูลค่าเพียงพอที่จะบรรจุไว้ในโปรแกรมการ
ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ผลสรุปออกมา ได้ผลดังนี้

หมู่ 1 มีคลองลากค้อน สองข้างทางมีทุ่งนา

หมู่ 2 บ้านป่าเม้า มีการทำเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ต่อเรือสามัคคีศิลป์ ผลิตภัณฑ์
ชุมชนผลไม้ตามฤดูกาลทั้งสดและแปรรูป

หมู่ 3 ที่ตั้งของวัดลำโพ ร้านตากะยายคาเฟ่

หมู่ 4 มีวิสาหกิจชุมชนไข่เค็มบ้านป่าไถ่ และร้านก๋วยเตี๋ยวต้มยำวันเสาร์-อาทิตย์

หมู่ 5 บ้านก้านันเข้าจุดสาธิตการยกยอและวิถีชีวิตริมน้ำ ท่าลงเรือและที่ประชุมชาวบ้าน

หมู่ 6 ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ของหมู่บ้านจัดสรร

หมู่ 7 บ้านป่าเตี้ยร์ ทำโคกหนองนาโมเดล และกลุ่มแม่บ้านทำขนมมอบ

หมู่ 8 ที่ตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลลำโพ และโรงพยาบาลน้ำเสีย ที่มีพิพิธภัณฑ์ปลาน้ำจืด ที่ตั้งวัดสามง่าม และบ้านคุณแอ๋ ศูนย์เรียนรู้เกษตรและวิสาหกิจชุมชน

สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญทางวัฒนธรรมรอบเกาะลำโพที่สำคัญๆ ได้แก่

1) วัดลำโพ ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 ต.ลำโพ อ.บางบัวทอง จ.นนทบุรี เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวลำโพ ภายในวัดมีหลวงพ่อคล้อย ที่ชาวลำโพเคารพสักการะ จึงถือว่าเป็นพระคู่ตาบของชาวลำโพ (องค์กรบริหารส่วนตำบลลำโพ, 2565) ในพระอุโบสถมีภาพจิตรกรรมฝาผนังภายในอุโบสถมีความสวยงาม แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. ผนังซ้ายขวา เขียนเรื่องราวเล่าถึงพุทธประวัติ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตั้งแต่พระองค์ยังทรงเป็นจอมเทพอยู่บนสวรรค์ จนกระทั่งมาจุติบนโลกมนุษย์ จบจบเสด็จดับขันธปรินิพพาน

2. ผนังด้านหน้าอุโบสถ เขียนถึงพระจุฬามณีเจดีย์ ซึ่งตั้งอยู่ในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ซึ่งกล่าวกันว่า เป็นที่บรรจุ “พระจุฬา” คือ จุกส่วนพระเศียรบนกระหม่อมแห่งศรัทธา

3. ผนังด้านหลังพระประธาน เขียนภาพไตรภูมิ อันได้แก่ กามภูมิ รูปภูมิ และอรุณภูมิ

2) งานประเพณีลอยกระทงวัดลำโพ ที่วัดลำโพงานประเพณีลอยกระทงที่เป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นมานานปี ที่สำคัญคือนอกจากจะมีสถานที่ให้ชาวบ้านทั่วไปรวมถึงนักท่องเที่ยวได้มาลอยกระทงที่คลองลำโพ มีทำน้ำของวัดให้ความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวแล้ว ยังมีการประกวดกระทงและนางนพมาศ มีการออกร้านค้าผลิตภัณฑ์ชุมชนให้นักท่องเที่ยวได้จับจ่ายใช้สอย มีอาหารของท้องถิ่น มีการแสดงวงดนตรีลูกทุ่งพร้อมกับ การประกวดร้องเพลงลูกทุ่ง จนชุมชนชาวลำโพมองเห็นว่าที่วัดลำโพนี้เองเป็นที่ก่อให้เกิดของดารุ่งในวงการเพลงลูกทุ่ง มีการกล่าวขานและพูดถึง ถือเป็นทุนสัญลักษณ์ที่สำคัญของชุมชนลำโพแห่งหนึ่งที่น่ายกย่อง (กาญจนา แก้วเทพ, 2565)

เห็นได้ว่าชุมชนท้องถิ่นตำบลลำโพ มีทุนทางวัฒนธรรม และทุนทางสังคมที่ก่อตัวขึ้นมาในชุมชน มีรูปแบบกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนที่มีความผูกพันต่อกัน (โกวิทย์ พวงงาม, 2553)

3) **วัดสามง่าม** ชื่อของวัดสามง่ามเป็นชื่อที่เรียกตามสภาพของพื้นที่ที่ตั้งวัด เนื่องจากบริเวณที่ตั้งวัดมีคลองลำโพทางทิศตะวันออก ทางทิศตะวันตกมีคลองลากค้อน คลองทั้งสองมาบรรจบกันทางด้านทิศเหนือของวัด พื้นที่บริเวณนี้จึงเป็นสามแยกชาวบ้านแต่เดิมเรียกว่า “สามแยก” เมื่อมีการสร้างวัดขึ้นในบริเวณสามแยกนี้ ชาวบ้านจึงเรียกชื่อวัดว่า “วัดสามง่าม” (พิศาล บุญผูก, 2551; 194-202)

วัดสามง่ามนี้นหลวงพ่ोज้าอวาสองค์ปัจจุบัน ได้พัฒนาให้เป็นศูนย์ฝึกอบรมปฏิบัติธรรม ในปี พ.ศ.2547 มาจนถึงปัจจุบัน อบรมเด็กและเยาวชนปีละหมื่นกว่าคนมาจากทั่วทุกสารทิศ ซึ่งหลวงพ่อมิการมอบทุนการศึกษาให้กับเด็กและเยาวชนด้วยสิ่งที่น่าสนใจของวัดสามง่าม อีกเรื่องหนึ่ง คือสิ่งศักดิ์สิทธิ์และเครื่องรางของขลังที่มีชื่อว่า พระปิดตาแร่บางไผ่

4) **บ้านตากะยายคาเฟ่** เป็นแหล่งท่องเที่ยวอีกที่หนึ่งของตำบลลำโพ จังหวัดนนทบุรี ที่มีร้านค้าและร้านอาหารที่มีภูมิทัศน์สภาพแวดล้อมที่สวยงาม และที่สำคัญคือตั้งอยู่ริมคลองลำโพ ที่สามารถขึ้นไปใช้บริการได้ทั้งบนบกและทำน้ำริมคลอง บ้านตากะยายคาเฟ่จะเป็นจุดแวะพักที่สำคัญสำหรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางน้ำที่ล่องเรือมาตามลำคลอง มีบริการทั้งอาหารหวานคาว ขนมและเครื่องดื่มจัดอยู่ในระดับคุณภาพ ดังนั้นถ้าเกิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางน้ำคลองลำโพ บ้านตากะยายจึงเหมาะที่จะเป็นจุดแวะพักรับประทานอาหาร หรือของว่าง เมนูกาแฟ และจุดถ่ายรูปกับสภาพแวดล้อมบรรยากาศที่น่าประทับใจสำหรับนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

5) **ก๋วยเตี๋ยวต้มยำริมคลองลำโพ** เป็นร้านก๋วยเตี๋ยวอีกร้านหนึ่งที่ตั้งอยู่ริมคลองลำโพ ดังนั้น จึงมีบรรยากาศแบบสบายๆ ที่นั่งรับประทานไปด้วยชมวิวริมคลองสวยน้ำใสไปด้วย การบริการรวดเร็วทันใจเพราะมีทีมงานที่มีประสบการณ์โดยตรง กับเมนูก๋วยเตี๋ยว เช่น บะหมี่แห้งต้มยำ บะหมี่เซี่ยงไฮ้ต้มยำ และบะหมี่ต้มยำแห้ง เป็นต้น แต่ละเมนูมีรสชาติที่อร่อยถึงเครื่องถึงรส ชนิดที่ไม่ต้องเสียเวลาปรุง น้ำซุปมีความกลมกล่อม แม้ว่าจะเปิดบริการเฉพาะวันเสาร์และวันอาทิตย์ ตั้งแต่เวลา 08.00-16.00 น. แต่ในวันนั้น ก็จะมีรถเข้ามาจอดกินก๋วยเตี๋ยวที่ร้านนี้กันอย่างเนืองแน่น ซึ่งเป็นลูกค้าทั้งจากภายในท้องที่และนอกพื้นที่ที่ทราบข่าวก็จะต้องมาแวะกินที่ร้านนี้ให้ได้

6) **ผลิตภัณฑ์ขนมอบกลุ่มแม่บ้านลากค้อน** ขนมอบลำโพ ดำเนินการโดยนางประทีป จันทร์แจ้ง บ้านลากค้อน หมู่ 7 ได้ผ่านการอบรมหลักสูตรระยะสั้นจากวช.โชติเวช ฝึกทำขนมและแจกให้กับเพื่อนบ้าน ญาติพี่น้องและหน่วยงานราชการไปทดลองชิม และได้รับการติชมว่ามีรสชาติอร่อย มีความเป็นไปได้ที่จะเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนที่สร้างชื่อเสียงให้กับลำโพได้ ขณะที่ชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพในการทำนา ซึ่งมีผลผลิตเป็นรายปี จึงได้ชักชวนแม่บ้านที่มีเวลารว่างจากการทำนามาร่วมกันตั้งเป็นกลุ่มแม่บ้านขนมอบบ้านลากค้อน ทำคุกกี้ เค้ก ขนมปัง ส่งขายหน้าร้านในตลาดลำโพ ทำให้ชาวบ้านมีการสร้างอาชีพสร้างรายได้ มีการส่งเสริมการรวมกลุ่มและใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ นำไปสู่การสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนรากฐานได้เป็นอย่างดี จึงนับเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมทางด้านอาหารการกินที่เป็นเอกลักษณ์ของตำบลลำโพ นับเป็นทุนสัญลักษณ์ของตำบลลำโพแห่งนี้

7) **ผลิตภัณฑ์จากผลไม้ชุมชน** นับเป็นแหล่งผลิตผลิตภัณฑ์แปรรูปผลไม้ของชาวลำโพที่ผลิตขึ้นนำมาขายให้กับนักท่องเที่ยวจากภูมิปัญญาชาวบ้านที่สร้างสรรค์ขึ้นมาให้มีความแตกต่างทั้งรูปแบบและรสชาติที่อร่อยกลมกล่อม อย่างเช่น ผลไม้ตามฤดูกาลอย่างมะม่วงน้ำปลาหวาน และมะม่วงเบาเชื่อม ที่ทึมนักวิจัยให้ความสนใจและสนับสนุนผลผลิตที่เป็นผลิตภัณฑ์จากการทำขายขึ้นมาของป้าแม่ชาวบ้านลำโพ หมู่ 2 ซึ่งถ้ามีนักท่องเที่ยวเข้ามาซื้อและได้รับประทานแล้วก็จะมีความประทับใจและมีการบอกปากต่อปากกันต่อไป ทำให้ผลิตภัณฑ์จากผลไม้ท้องถิ่นของชาวชุมชนลำโพนี้ได้รับความนิยมและก่อเกิดรายได้ตามมา จนกลายเป็นทุนสัญลักษณ์ของชุมชนลำโพได้เช่นกัน

8) **วิถีชีวิตชุมชนริมคลอง** อบต. ลำโพ ให้ความสำคัญอนุรักษ์ที่เรือ นำคณะวิจัยล่องเรือไปตามสายน้ำของคลองลำโพ และคลองลากค้อน โดยเริ่มจากท่าน้ำวัดลำโพ ผ่านรอบเกาะจนกลับมาที่เดิมเป็นระยะทาง รวมกว่า 15 กิโลเมตร ทำให้เห็นได้ว่าชุมชนลำโพมีทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนสอดคล้องตามหลักทุนชุมชน 5 ประเภทคือ ทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางสังคม ทุนวัฒนธรรม ทุนสัญลักษณ์ และทุนประสบการณ์ในอดีต (กาญจนา แก้วเทพ, 2565) ทุนทางเศรษฐกิจของตำบลลำโพพบว่า ลำโพมีพื้นที่ที่เป็นเรือกสวนไร่นา ที่ยังมองเห็นได้ทั้งพื้นที่เขียวขจีของต้นข้าวและสีเหลืองเมื่ออยู่หน้าเตรียมเก็บเกี่ยว อีกทั้งมีนิโคทหนองนาศูนย์เรียนรู้เกษตรของคุณเอ้และป้าเตียร ส่วนทุนทางสังคม ลำโพมีสถานการณ์ต่าง ๆ ที่นำไปสู่การสร้างผลผลิตหรือผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นตามมา ทุนทางวัฒนธรรม ลำโพมีวัดลำโพ วัดสามง่ามเป็นสถานที่

จัดกิจกรรมทางศาสนา และต่อม่อสะพานรถไฟให้เห็นร่องรอยประวัติศาสตร์ในอดีต
ทุนสัญลักษณ์ ลำโพงมีวัดลำโพงที่เป็นแหล่งสร้างนักร้องลูกทุ่งจากเวทีการประกวดร้อง
เพลงลูกทุ่งในงานวันลอยกระทง มีขนมอบกลุ่มแม่บ้านลากค้อน ที่มีรสชาติอร่อยและ
การบรรจุหีบห่อที่สวยงามมียอดสั่งจองนำไปใช้ในงานเลี้ยงและงานประชุมหน่วยงาน
ต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกชุมชน และมีวัดสามง่ามเป็นแหล่งศึกษาปฏิบัติธรรม
มีแรมบางไผ่ที่เป็นวัดอุทิศไปสร้างวัดถลุงคลที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก เป็นต้น ส่วนทุน
ประสบการณ์ในอดีต ที่ลำโพงมีอยู่ต่อเรือสามัคคีศิลป์ มีกิจกรรมแข่งเรือเร็ว การบำบัด
น้ำเสียของอบต.ต้องมีขึ้นมาเพราะหมู่บ้านจัดสรรและโรงงานอุตสาหกรรมเกิดขึ้นมาใน
ชุมชนพื้นที่ลำโพงการทิ้งน้ำเสียลงคลองโดยไม่บำบัดเป็นสาเหตุของการเกิดน้ำเน่าเสีย
จึงต้องมีโครงการบำบัดน้ำเสียก่อนปล่อยลงลำคลองและกำลังจะสร้างเป็นโครงการที่
สองอีกด้านหนึ่งของพื้นที่ตำบลลำโพง

2. ศึกษากระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมเป็นแหล่ง ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พื้นที่ตำบลลำโพง อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี

การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของพื้นที่ตำบลลำโพง
เป็นการแสดงให้เห็นถึงทุกภาคส่วนของชาวชุมชนลำโพง อันได้แก่ ภาครัฐ คือ อบต.
ลำโพง ภาคเอกชน คือผู้ประกอบการในธุรกิจอาหารเครื่องดื่ม การบริการ และภาค
ประชาชนที่เป็นตัวแทนจากหมู่ต่างๆ ได้มีส่วนร่วม ในการพัฒนาการท่องเที่ยว จากการ
ร่วมกำหนดนโยบาย วางแผน แก้ไขปัญหาที่มีอยู่โดยถือเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่กระตุ้น
ให้ชาวชุมชนลำโพง มีการเรียนรู้ร่วมกันและเข้าร่วมประชุมตัดสินใจในการพัฒนาการ
ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ร่วมฟังความคิดเห็น ปัญหา และความต้องการของชุมชนทอง
ถิ่นร่วมกัน เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ เกิดความรักความหวงแหน และสร้างจิตสำนึกใน
การดูแลปกป้องรักษาทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะสายน้ำในลำคลอง
ลำโพงให้มีความสวยงามสะอาดตา นำไปสู่ความยั่งยืน ซึ่งชาวชุมชนลำโพงมีส่วนร่วมใน
การพัฒนาการท่องเที่ยวทุกขั้นตอน การศึกษาค้นหาปัญหาทางการท่องเที่ยวและสาเหตุ
แห่งปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนตั้งแต่ร่วม
กำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และวิธีการพัฒนาการท่องเที่ยว จนได้แผนงาน
โครงการพัฒนาการท่องเที่ยวที่สามารถแก้ไขหรือลดปัญหาของชุมชนเกิดประโยชน์ต่อ
การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม มีส่วนร่วมในการตัดสินใจใช้ทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีอยู่ใน
ชุมชนลำโพงให้เกิดประโยชน์ต่อการท่องเที่ยวมากที่สุด มีส่วนร่วมลงทุนในธุรกิจ

ท่องเที่ยวตามขีดความสามารถของตนเอง หรืออาจร่วมลงทุนในรูปแบบอื่นๆ ได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานตามแผนงานหรือโครงการพัฒนาการท่องเที่ยว จนบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ พร้อมทั้งมีส่วนร่วมในการปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และมีส่วนร่วมในการควบคุม ติดตาม ประเมินผล แผนงานหรือโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ได้ร่วมกันจัดทำขึ้นตามโปรแกรมท่องเที่ยว และการทดลองการท่องเที่ยว

3. แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชน พื้นที่ตำบลลำโพ อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี

ตัวแทนกลุ่มชาวบ้านและผู้นำชาวบ้านทั้งปราชญ์ ทั้งผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน พระ ผู้อำนวยการโรงเรียน ผู้ประกอบการร้านค้า มีการประชุมเพื่อหาแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวทางเรือเพื่อหาเส้นทางที่เป็นไปได้ จากการระดมสมองของสมาชิกจากกลุ่มต่างๆ จนเกิดเป็นร่างเส้นทางในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนลำโพ 3 โปรแกรม คือ สายชิงว้างเที่ยว กินลมชมวัด และ ล่องเรือกินลมชมวิถีชีวิตเกษตร

1) สายชิงว้างเที่ยว จุดที่ 1 ร้านตากับยาย เป็นจุดที่สามารถรับประทานอาหารและเครื่องดื่ม ชมวิวทิวทัศน์ และถ่ายภาพได้ ใช้เวลาโดยประมาณ 1 ชั่วโมง จุดที่ 2 ร้านก๋วยเตี๋ยววันหยุด เป็นจุดแวะรับประทานอาหารและชมวิวทิวทัศน์ริมลำคลองลำโพ ใช้เวลาโดยประมาณ 1 ชั่วโมง จุดที่ 3 วัดศรีเขตนันทาราม เป็นจุดเยี่ยมชมสักการบูชา ไหว้พระ ทำบุญ ใช้เวลาโดยประมาณ 25 นาที จุดที่ 4 ยกยอ (ก้านัน) เป็นจุดเยี่ยมชมวิถีชีวิตของชาวบ้านริมคลอง ใช้เวลาโดยประมาณ 30 นาที

2) กินลมชมวัด แวะชมวัด 3 วัด วัดลำโพ/วัดศรีเขต/วัดสามง่าม แล้วล่องเรือกลับทางเดิม (2 ชั่วโมง) รอบเกาะลำโพตามจุดหมายที่กำหนดไว้ พบว่า จุดหมายทั้ง 3 แห่ง คือ วัดลำโพ วัดศรีเขต และวัดสามง่าม มีกิจกรรมที่สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันนั่นคือการไหว้พระขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทำบุญให้อาหารปลา ถ่ายภาพชมความงามของสถาปัตยกรรมของวัดโดยใช้เวลาประมาณ 30 นาทีต่อ 1 จุดหมาย จากการทดลองล่องเรือคณะผู้สำรวจจึงต้องการที่จะพัฒนา ให้มีผู้ให้ความรู้สถานที่ ประวัติความเป็นมา, จุดทำบุญ, จัดกิจกรรมถวายเป็นบุญ, ส่งเสริมการจำหน่ายสินค้าจากชุมชน, อาหารว่างทานเล่น, ของที่ระลึก, ความสอดคล้องของจุดหมายแต่ละจุดในการล่องเรือท่องเที่ยว

3) ล่องเรือกินลมชมวิถีชีวิตเกษตร จุดที่ 1. Smart Farm (บ้านคุณเอ้ หมู่ที่ 8) เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการเกษตร ที่เปิดให้เรียนรู้การปลูกผักปลอดสารพิษ เลี้ยงปลา

และไก่ และเรียนรู้ข้าวเกรียบผลิตกันดั้มจากชุมชน ใช้เวลาโดยประมาณ 30 นาที จุดที่ 2. ศูนย์หมอดิน หมู่ที่ 5 เป็นแหล่งเรียนรู้เรื่องเครื่องปั้นดินเผา และสอนขั้นตอนการผลิตเครื่องปั้นดินเผา ใช้เวลาโดยประมาณ 30 นาที จุดที่ 3 โคกหนองนาโมเดล (ป่าเต็งรัง หมู่ที่ 7) เป็นแหล่งเรียนรู้เรื่องโคกหนองนาโมเดล เพื่อแนะนำการทำโคกหนองนา โมเดล วิธีเลี้ยงปลา และไก่ วิธีปลูกพืช ฐานวิสาหกิจชุมชนบ้านขมมอบ จุดที่ 4 อุตุเรือสามัคคีศิลป์ หมู่ที่ 2 เป็นแหล่งเรียนรู้เรื่องการต่อเรือแข่ง ที่แสดงถึงภูมิปัญญาชาวบ้านที่ถูกถ่ายทอดจากบรรพบุรุษมาจนถึงปัจจุบัน

ชุมชนมีความต้องการที่จะพัฒนาเรื่องการท่องเที่ยวให้มีมคฺเทศก์ เพราะมคฺเทศก์เป็นผู้มีความสำคัญในด้านอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไม่น้อยกว่าบุคลากรอื่น ๆ เนื่องจากเป็นผู้คอยอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว ตลอดจนคอยชี้แนะอธิบายสิ่งต่าง ๆ ให้แก่นักท่องเที่ยว (ศิริพร สุขธร, 2546; 166-168) จึงทำหนังสือประสานวิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยเกริก เพื่อขอความอนุเคราะห์จัดบริการวิชาการสอนภาษาจีนผ่านผู้ประสานงาน อ.ดร.เต๋อหัว สี เริ่มดำเนินการโครงการ กันยายน 2565 -ธันวาคม 2565 โดยสอนภาษาจีนออนไลน์ 3 ชั่วโมงสัปดาห์ละครั้ง (ภาษาจีนพื้นฐาน 36 ชั่วโมง) และสอนเดือนละครั้ง 3 ชั่วโมงในการสอนนี้ (4 ครั้ง 12 ชั่วโมง 24 ชั่วโมงของกิจกรรมและการเรียนการสอนในสองโรงเรียน) ระยะเวลาดำเนินโครงการ onsite: กันยายน 2565 -ธันวาคม 2565

สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ในการศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนตำบลลำโพ อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี การทำปฏิทินวัฒนธรรมชุมชนมีสมาชิกระดับอายุที่คละกันเข้าร่วมกิจกรรมในการระดมความคิดเห็นและนำเสนอทำให้สรุปได้ว่า กิจกรรมประเพณีตามปฏิทินวัฒนธรรมชุมชนของตำบลลำโพ ทำให้เห็นถึงความสอดคล้องของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีอยู่ของชุมชนตำบลลำโพ เช่น การทำบุญวันขึ้นปีใหม่ ก็จะได้เห็นลูกหลานได้กลับมาบ้านภูมิลำเนาเดิมหลังจากที่ได้ออกไปทำงานในเมืองหลวงหรือต่างจังหวัด ก็จะกลับมาทำบุญร่วมกับครอบครัว ในวันเด็กก็จะเห็นความรักความผูกพันของครอบครัวที่ให้ความสำคัญกับเด็ก ๆ พวกกันไปเที่ยวร่วมกิจกรรมกับองค์กรหน่วยงานต่างที่จัดขึ้นในวันเด็กนี้ งานประจำปีวัดสามง่ามและวัดลำโพ ก็จะเป็นการแสดงถึงวัฒนธรรมประเพณีที่นักท่องเที่ยวจะได้บรรยากาศการท่องเที่ยวแบบ

งานวัดที่จะได้ทำบุญไหว้พระ และเดินจับจ่ายใช้สอยซื้อหาสินค้า รับประทานอาหารแบบบ้าน ๆ ในท้องถิ่น การทำแผนที่เดินดินแต่ละกลุ่มของชาวบ้านได้มีการเขียนหรือแสดงจุดแสดงสัญลักษณ์ต่างๆ ลงในแผนที่ให้ใกล้เคียงกับตำแหน่งจริงมากที่สุด ทำให้ได้รับความรู้และมองเห็นทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีมูลค่าและนำไปสู่การบรรจุไว้ในโปรแกรมการท่องเที่ยวทั้งระยะสั้นและระยะยาว และการล่องเรือไปตามสายน้ำของคลองลำโพ และคลองลากค้อน โดยเริ่มจากทำน้ำว้ดลำโพ ผ่านรอบเกาะจนกลับมาที่เดิมเป็นระยะทาง รวมกว่า 15 กิโลเมตร ทำให้มองเห็นผืนน้ำที่ส่วนใหญ่ยังมีความใสสะอาด เห็นวิถีชีวิตริมคลอง การจับปลาขาย ลอยขาย เก็บผักบุ้ง เป็นต้น รวมทั้งมุมมองของวัดลำโพและวัดสามง่ามจากทางน้ำ ที่น่าตื่นตาตื่นใจ เหมาะกับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมกับสายน้ำลำคลอง

อภิปรายผลการวิจัย

1. การอภิปรายการสำรวจทรัพยากรทางธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้นในการส่งเสริมเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพื้นที่ตำบลลำโพ อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี จากการใช้เครื่องมือเส้นทางประวัติศาสตร์ ปฏิทินวัฒนธรรมชุมชน และแผนที่เดินดิน พบว่า ทรัพยากรท่องเที่ยวที่สำคัญของตำบลลำโพ คือ วัด ได้แก่วัดลำโพ และวัดสามง่าม เพราะเป็นสถานที่ที่ให้นักท่องเที่ยวได้แวะกราบไหว้บูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์และทำกิจกรรมทางพุทธศาสนาเพื่อความเป็นสิริมงคลและความสุขทางใจ และยังได้ชื่นชมกับภูมิกรรมและจิตรกรรมต่าง ๆ ของวัด นอกจากนี้วัดยังเป็นสถานที่ที่ดึงดูดให้ผู้คนเข้ามาร่วมกิจกรรมกันได้มาก สอดคล้องกับ ลักษณะเป้าประสงค์วัฒนธรรมท้องถิ่นของสมประสงค์ น่วมบุญลือ (2548;12) ได้แสดงลักษณะเป้าประสงค์ของวัฒนธรรมท้องถิ่นว่างานประเพณีตามเทศกาลหรือพิธีกรรม อาหารการกิน ศิลปะดนตรี จิตรกรรม ประติมากรรม ศาสนา เป็นต้นเหล่านี้จะเป็นเสน่ห์ดึงดูดให้นักท่องเที่ยว เดินทางมาเยือนแหล่งท่องเที่ยวนี้ได้ และสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของ วรณา ศิลปะอาษา (2546;16-17) ได้อธิบายว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากคติ ความเชื่อ หรือการประดิษฐ์คิดค้นของมนุษย์ ซึ่งแตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่นตามสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมทางสังคม ซึ่งสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในเชิงนันทนาการได้ ได้แก่ วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับประเพณี การละเล่น และการฉลองประเพณี และยังสอดคล้องกับ

พรทิพย์ กิจเจริญไพศาล (2553) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดปทุมธานี” มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาทรัพยากรเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญในจังหวัดปทุมธานี และ 2) เสนอแนะแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยสรุปได้ว่า จังหวัดปทุมธานีมีทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูงโดดเด่นด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวมอญ ด้านประวัติศาสตร์ ด้านโบราณสถาน และโบราณวัตถุ ตลอดจนด้านประเพณี เทศกาล และวิถีชีวิตของชุมชนชาวมอญ แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดปทุมธานี ควรเน้นการพัฒนาคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญ อนุรักษ์และถ่ายทอดภูมิปัญญา และองค์ความรู้ให้คงอยู่อย่างต่อเนื่อง

2. การอภิปรายผลกระทบกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชน

การพัฒนาชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพื้นที่ตำบลลำโพ อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี ได้เริ่มต้นมาจากชาวมอญ องค์การบริหารส่วนตำบลลำโพ (อบต.ลำโพ) และทีมวิจัย ทำให้ พบว่า ขั้นตอนของการปฏิบัติงานการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในโครงการนี้ สามารถแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ตามผลของการวิจัยข้างต้น ทั้งนี้เป็นสอดคล้องกับแนวคิดของขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชน (อकिन รพีพัฒน์, 2547 อ้างถึงใน พิณทิพย์ แก้วแกมทอง และคณะ, 2558) ระบุไว้ 4 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) ขั้นตอนการกำหนดปัญหา ค้นหาสาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไข
- 2) ขั้นตอนการตัดสินใจเลือกแนวทาง วางแผนพัฒนา และแก้ไขปัญหา
- 3) ขั้นตอนการปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผน และ
- 4) ขั้นตอนการประเมินผลงานกิจกรรม

อันเป็นการให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิดร่วมตัดสินใจแก้ปัญหาสำคัญของชุมชน ร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์ความรู้และความชำนาญร่วมกับหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

3. การอภิปรายผลแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนพื้นที่ตำบลลำโพ อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี

ชุมชนมีความต้องการที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีมูลค่ามากขึ้น เพื่อจะได้มีความรู้เพื่อให้การชี้แนะอธิบายสิ่งสำคัญของทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของ

ลำโพ และบอกถึงข้อควรปฏิบัติและงดเว้นการปฏิบัติตามวิถีวัฒนธรรมของลำโพ อีกทั้งยังเป็นการถ่ายทอดเรื่องราววัฒนธรรมของท้องถิ่นจากรุ่นสู่รุ่นโดยไม่สูญหายไปจากการกลืนกินวัฒนธรรมจากกระแสสังคมยุคปัจจุบัน สอดคล้องกับการให้ความสำคัญของมัคคุเทศก์ซึ่ง ศิริพร สุขธร (2546; 166-168) ได้อธิบายถึงความสำคัญของมัคคุเทศก์ว่า มัคคุเทศก์เป็นผู้มีความสำคัญในด้านอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไม่น้อยกว่าบุคลากรอื่นๆ เนื่องจากเป็นผู้คอยอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว ตลอดจนคอยชี้แนะอธิบายสิ่งต่างๆ ให้แก่นักท่องเที่ยว ซึ่งตามธรรมเนียมดานักท่องเที่ยวเป็นคนแปลกหน้าในท้องถิ่นที่นักท่องเที่ยวไปท่องเที่ยว ไม่คุ้นเคยกับสถานที่และบุคคลในท้องถิ่น ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ มัคคุเทศก์จึงเป็นบุคคลสำคัญที่สุดที่มีบทบาทใกล้ชิดกับนักท่องเที่ยว ในการชักนำชี้แนะนักท่องเที่ยว และยังสอดคล้องกับ แนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของศิริพร ถาวรวิสิทธิ์ และเสรี วงษ์มณฑา (2564) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดน่าน ซึ่งค้นพบว่า แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ การส่งเสริมและปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์เชิงวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี สิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น ควรถ่ายทอดวัฒนธรรมที่มีไปสู่คนรุ่นใหม่ให้เห็นความสำคัญและคุณค่าในวัฒนธรรมของตน ภูมิใจที่จะนำเสนอความเป็นอัตลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่นของจังหวัดน่าน

ข้อเสนอแนะ

1) ควรเสาะหาทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเพิ่มเติมเพื่อสร้างมูลค่าการท่องเที่ยวที่หลากหลายมากขึ้น เช่น เสาะหาทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในองค์ประกอบที่เป็นประวัติศาสตร์หรือร่องรอยทางประวัติศาสตร์ แตกต่างจากที่อื่นให้เป็นจุดสนใจแก่นักท่องเที่ยว

2) ควรประสานงานกับชาวบ้านชุมชนริมคลองลำโพและคลองลากค้อน รวมทั้งชุมชนฝั่งตรงข้ามนอกพื้นที่ในการรณรงค์รักษาความสะอาดของลำคลองให้ปราศจากขยะมูลฝอย รวมทั้งศูนย์ศึกษาเรียนรู้ให้มีความพร้อมในทุกฤดูกาลทั้งภาคฤดูร้อนและภาคฤดูหนาว

3) ควรมีการวางแผนเกี่ยวกับการสื่อสารที่เป็นรูปธรรม เนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต้องคำนึงถึงข้อมูลข่าวสาร และภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวก่อนที่จะเดินทางมา ผลกระทบที่ตามมาตั้งแต่ การท่องเที่ยวรูปแบบต่าง ๆ การเข้าร่วมกิจกรรมของนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ ผู้รับผิดชอบ ปราชญ์ชาวบ้าน อาสาสมัคร และ มัคคุเทศก์ จะต้องมีความพร้อมสำหรับการต้อนรับผู้มาเยือน

4) อบต. ลำโพง สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของตำบลลำโพงได้ในปีงบประมาณต่อไป รวมทั้ง ททท. จังหวัดนนทบุรี สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแก่ผู้นำชุมชน

5) ควรเร่งพิจารณาแนวทางการให้บริการประชาชนและเด็กนักเรียนเข้าชมพิพิธภัณฑ์ปลาน้ำจืด (Aquarium) ที่โรงบำบัดน้ำเสียของอบต. ลำโพง ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและศึกษาเรียนรู้อย่างเป็นทางการ

6) อบต. ลำโพง ควรออกแคมเปญรณรงค์รักษาลำคลองหน้าบ้านหรือพื้นที่ของชาวบ้านชุมชนที่อยู่ริมคลองลำโพงและคลองลากค้อน เพื่อให้มีการรักษาความสะอาดตามนโยบายคลองสวยน้ำใส

7) อบต. ควรให้ความสำคัญเข้มงวดกับการทิ้งน้ำเสียลงคลองของหมู่บ้านจัดสรรและโรงงานอุตสาหกรรม โดยไม่มีการบำบัดตามกฎหมาย รวมทั้งประสานความร่วมมือกับอบต. พื้นที่ฝั่งตรงข้ามลำคลองให้เข้มงวดกับการทิ้งน้ำเสียลงคลองโดยไม่มีการบำบัดอย่างถูกต้องก่อนเช่นกัน

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ. (2565). *PAR ผ่านเครื่องมือทุนชุมชน*. (เอกสารประกอบการอบรมการพัฒนาโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น กับ ประเด็นความเหลื่อมล้ำในสังคม วันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2563 ณ มหาวิทยาลัยเกริก กรุงเทพฯ, 3-22.)
- โกวิทย์ พวงงาม. (2553). *การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น*. บพิธการพิมพ์.
- ธนวรรธน์ พิณะเวศน์ และพิณทิพย์ แก้วแกมทอง. (2558). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการขยะมูลฝอยเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์*. คลังข้อมูลการวิจัยการเกษตรไทย. <https://tarr.arda.or.th/preview/item/1akhA6R70vT6WMWGZGRbl?isAI=true>.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). *อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว*. เพรส แอนด์ ดีไซน์ จำกัด.
- ปาริชาติ สถาปิตานนท์. (2542). การสื่อสาร: กลไกสำคัญในการก้าวสู่ประชาสังคมในศตวรรษที่ 21. *วารสารนิเทศศาสตร์*, 17(1), 3-22.
- พรทิพย์ กิจเจริญไพศาล. (2553). *การศึกษาทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดปทุมธานี* (ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- พิณทิพย์ แก้วแกมทอง ศรัณยูหา ศรีทศอาทิตย์ หุ้เต็ม และธนวรรณ พิณะเวศน์. (2558, 30 กันยายน). การจัดการพลังงานและสิ่งแวดล้อมชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์. คลังข้อมูลการวิจัยการเกษตรไทย. <https://tarr.arda.or.th/preview/item/1akhA6R7vT6WMWZGRbl?isAI=true>.
- พิศาล บุญผูก. (2551). วัดในอำเภอบางบัวทอง. อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- วรรณภา ศิลปอาษา. (2546). แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม. (เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ศิริพร ถาวรวิสิทธิ์ และเสรี วงษ์มณฑา. (2564). แนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดน่าน. วารสารสมาคมนักวิจัย, 26(1), 244-255.
- ศิริพร สุขธ. (2546). การจัดการงานมัคคุเทศก์ (เอกสารการสอนชุดวิชาการจัดการธุรกิจแหล่งท่องเที่ยว). สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). (2559). คู่มือสนับสนุนการพัฒนากระบวนการเศรษฐกิจและทุนชุมชน. สำนักสนับสนุนขบวนองค์กรชุมชน สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน).
- สมประสงค์ น่วมบุญลือ. (2548). ผลกระทบของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวต่อสังคมและวัฒนธรรม. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สินธุ์ สโรบล. (2546). การท่องเที่ยวโดยชุมชน : แนวคิดและประสบการณ์พื้นที่ภาคเหนือ. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- องค์การบริหารส่วนตำบลลำโพ. (2565, 22 กันยายน). วัดลำโพแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมะศูนย์รวมจิตใจชาวลำโพ. https://www.lumpo.go.th/travel_detail.php?id=15.

